

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Claudii Fleurii Abbatis Historia Ecclesiastica

Ab anno Christi 1719. usque ad annum 1720

Fleury, Claude

August. Vind. [u.a.], 1782

VD18 13322648

§. 53. Inanes conatus de concilianda Lutheri & Calvinii secta.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-67659](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-67659)

Sæc. XVIII. expleffet, sacro Purpuratorum Collegio adscriptus, ac quinque Congregationibus accensus est, in quibus officiis singularem prudentiam, indefessum laborem, raramque morum integritatem exhibuit, temporum subsæciva non otio trivit, aut inertia, sed in Ecclesiæ utilitatem impendit, & sicut omnem ætatem in literis duxit, ita senectutem haustamque eruditionem Sedis Apostolicæ obsequio sacravit. Eodem autem hoc anno, quo sacri Collegii Camerarius nominabatur, die decima tertia Martii septuagenarius Romæ decessit, sepultus in Ecclesia S. Marci prope tumulum Avunculi sui Cardinalis Petri Basadonæ, cui Alseus dignitate ac virtute haud impar erat.

§. LIII.

*Inanes conatus de concilianda Lutheri
& Calvinii secta.*

Dieff. dissert. Hist. Iren. pag. 78. Vix Lutherus obstetricante invidia atque arrogantia suam sectam in lucem produxerat, cum illico horrendæ dissensionum hydræ & multiplicium sectarum monstra universam inficerent Germaniam; Carolostadius enim, qui Luthero haud inferiore dogmata novæ condendi, & antiqua eliminandi auctoritate

thoritate ac vocationis gratia se instru- Sæc. XVIII.
 ctum credebat, Luthero inconsulto a- A. C. 1720.
 liam procudit sectam, inde vero orie-
 batur probrosa inter ambos hosce secta-
 rum fabricatores altercatio, necnon
 capitale dissidium de Cæna Dominica,
 & bellum Sacramentarium: Carolo-
 stadii errorem Oecolampadius novo er-
 rore emendavit, & hunc quatuorde-
 cim Suevici Doctores Halæ Suecorum
 congregati acriter perstrinxerunt: Sua
 postmodum castra adversus Lutherum
 firmabat Zwinglius & adversus hunc Po-
 meranus insurgerebat. Ex eadem coa-
 ca profluxere Anabaptistæ cum Mün-
 zero Enthusiaste, aliisque ejusmodi fa-
 naticis, furiosisque sectatoribus.

Cum ergo præclari hi Reformato-
 res primi crebris convitiis, acerbisque
 scriptis sese invicem proscinderent, non
 deerant ex ipsis nonnulli, qui ignomi-
 niosam hanc inter eos litem componere
 satagerent; hos inter præcipue Buce-
 rus, & Argentinenses Prædicantes li-
 teris, missoque Gregorio Chesalio Lu-
 therum permovere nitebantur, ut ar-
 ticulum de cæna juxta Zwinglii inven-
 tum pacis amore elimare velit. Ast
 Lutherus, qui sibi soli in fabricandis
 fidei articulis supremam arrogabat
 dictaturam, nullam pacem inire vo-
 luit, sed pluribus & acerbioribus scriptis
 Zwing-

Faber
 Staats-
 Ranzley.
 tom. 37. c. 10.
 tom. 41. §
 seqq.
 Kern. Chro-
 nic 1722.
 pag. 84.
 Elect. Jur.
 publ. t. 11.
 pag. 815.
 Hist. grav.
 Relig.
 Part. II.
 c. 4. §. 70.

Nihilominus plura sæpiusque tentata Sæc. XVIII.
 fuere Irenica colloquia, & quidem A. C. 1720.
 Anno 1536. Wirtenbergæ. 1539. Fran-
 cofordiæ. 1544. Spiræ, WORMATIÆ, Ra-
 tisbonæ Anno 1570. Sandomiriæ & Pos-
 naniæ 1573. Cracoviæ, 1578. Petroco-
 viæ 1583. Uladislaviæ 1586. Mompel-
 gardi 1631. Lipliæ 1595. Thorunii &c.
 Verum ipsemet Lutherus extortam
 concordiam per suam confessionem &
 atrocissimum scriptum contra Schwenc-
 feldium & Tigurinos Anno 1544. edi-
 tum infregit; unde ipsemet Melanch-
 ton de Ecclesiarum pace desperavit (*),
 & Bucerus ac Calvinus Helvetios mo-
 nuere, ne Luthero fidem frangenti deinceps respondeant. Ita nempe ex
 iterata Sectariorum conciliatione
 semper nova pullularunt dissensionum
 zizania; paulopost Flacius Illyricus
 contra Melanchtonem cristas erigens,
 diro schismate Lutheri adoratores di-
 strahit, Westphalus Zwinglii & Calvini
 affectas, Heshusius Lutheranus Cle-
 bitium Zwinglianum Heidelbergæ in-
 sectantur, & Brentius cum Bullingero
 circa novum Ubiquitatis monstrum
 acriter decertat; incassum Joannes Fri-
 dericus Saxonix Dux his litibus reme-
 dium

(*) Epist. ad Bullingerum prid. Calend.
 Sept. 1544.

Sæc. XVIII. dium Anno 1562. adhibere tentat, fru-
 A.C. 1720 stra Luneburgi, Malbrunæ, Aldeburgi,
 Dresdæ, Haganæ, Naumburgi, Cal-
 sellis, Bergæ & alibi pro conciliando
 Lutheri & Calvini commento instituan-
 tur colloquia, semper enim & quidem
 ex ipso concordia libro acriores
 multus nascebantur, ex tot colloquia
 hostes non mitigati sed magis acerbati
 redibant, nullusque alius exitus erat,
 quam ut controversiarum, quæ sepulchre
 credebantur, acrior quam antea reno-
 varetur memoria & sensim Scepticis-
 mus ac tandem Atheismus ex Lutheri
 nido mutuis dissidiis disrupto progre-
 minaretur; ubi enim prostrata veritate,
 & contempto Ecclesie docentis judicio
 mendacium, & effrænis credendi li-
 bertas triumphat, novis semper dissi-
 diis nulla unquam concordia sanandis
 porta aperitur; ipsis enim mendacis,
 & commentorum Architectis semper
 intestina ac perpetua inter se bella sunt,
 & contumax mendacium semper veri-
 tati cedere renuit, ac tunc primum,
 dum utraque litigantium pars ex mutua
 clade suam factionem numero imminui
 timet, in pacis formulam nonnulli con-
 spirare tentant, visuque fœdissimum
 veri falsique temperamentum excogi-
 tant, quod tamen cordatioribus etiam
 Protestantes *syncretismi* vocabulo infa-
 mant,

mant, & inutiles hosce conciliationum labores exhibent, unde ex illis Sebastianus Edzardi Anno 1703. omnino libellum edidit *de fugienda unione cum hodiernis reformatis*. Eo tamen vivimus sæculo, inquit Jacobus Thomafius, quo multi parturiunt Lutheri cum Calvino, hoc est, veritatis cum mendacio syncretismum, quo non pauci Paulum cum Platone, Petrum cum Aristotele, Joannem cum Zenone, Jacobum cum Epicuro, hoc est, ut apertius loquar, fidem Christianam cum Gentilium deliriis in concordiam redigere nituntur, haud abfimiles Paganis, quibus cum Christiani probrosa suorum Philosophorum diffidia exprobrassent, sectas ipsi suas pacifice componere, & Aristotelem Platoni, Zenonem Epicuro conciliare nitebantur. Hos inter illo- met ævo celeberrimi erant David Pareus quondam Sutor, ac postea Calvinianus Præco, Meletius, Diestus & Joannes Duræus, qui posterior per integros viginti octo annos Sisipheum hunc conciliationis lapidem volvit, atque revolvit, opes, labores, studium quin & meliorem vitæ partem inani huic pacificationis negotio non sine plurimorum ludibrio insumpsit, spre- tisque omnibus periculis Germaniam, Sueciam, Daniam, & Helvetiam per- vagatus, & Regibus, Principibus, &

Sæc. XVIII.
A. C. 1720.

Holberg
Univ. Hist.
Eccl. t. 5.
Dyna-pag. 310.

Sæc. XVIII. Dynastis supplex factus, Prædicantium
 A. C. 1720. consilia exquisivit, Politicorum emen-
 dicavit adminicula, & mente, ore &
 calamo naviter laboravit, ut Luthe-
 ranos inter & Calvinistas sectæ con-
 cordiam, aut saltem mutuam stabilitet
 tolerantiam: Nundinabatur Christi fi-
 dem levissimo pretio, exigens, ut
veritati in Christianismo fundamentalis
incædificetur unitas: ast hic, opposuit ei
 Joannes Dannhaverus Lutheranus
 Præco, *summum controversiæ caput est,*
quæ sit illa veritas fundamentalis? qualis
et quanta? ne justo vel angustius, vel la-
tius terminetur, Qui nobis articulus fidei
fundamentalis habetur, a vobis inter po-
leas abjicitur: Generalis quædam con-
venientia non sufficit, de sensu in-
terminato quæstio est. Hic rhodus, hic
salta.

Postquam igitur toties, & a tot
 Principibus & utriusque partis Præ-
 dicantibus incassum tentata erat hæc
 concordia, sanioribus plane ridiculus
 vide-

(*) Jam Anno 1703. Fridericus I. Rex Prus-
 siæ Berolini inter Calvinistas & Lotheros
 sectæ unionem stabilire nitebatur, sed vix
 cæperant consultationes, cum partium dissi-
 diis & mutua diffidentia abrumperentur.

videbatur conatus, quo rursus (*) hoc Sæc. XVIII.
 anno Lutherani cum Calvinistis sectæ A.C. 1720.
 unionem moliebantur: cum enim tam
 hi quam illi cum Joanne Fabritio & En-
 none Rudolpho Benneysen (***) aliisque
 haud dissimulanter credant, quemli-
 bet tam in Catholica, quam Prote-
 stantium religione salvari posse, profes-
 sionem vel veritatum vel errorum in
 quacunque religione homini neque
 damnum aliquod afferre, neque uti-
 litatem, seu sive hanc religionem pro-
 fiteatur, sive aliam, ad salutem asse-
 quendam perinde esse, ac sufficere,
 Christum esse mundi Servatorem, &
 propter eum nobis peccata remitti,
 illumque vires ad sanctam & inculpa-
 tam

(*) Forte Duræus cum Hobbesio cap. 43.
 pag. 283. de c. 18. a. 6. & seqq. statuit, *uni-
 cum duntaxat articulum fidei esse necessarium
 ad salutem æternam, scilicet, Jesum esse Chri-
 stum*, tunc facile Duræus omnes sectas con-
 ciliare potuisset, imo nulla esset hæresis, quæ
 ab Infidelitate & apostasia foret distincta,
 nilque Christianis scitu & creditu amplius
 esset necessarium, quod non etiam credunt
 ipsimet Mahometani.

(**) In suis libris: *Untersuchung des Indiffe-
 rentismi & ausführliche Antwort auf Stolzens
 Anmerkungen.*

Hist. Eccles. Tom. LXX.

XX

Sæc. XVIII tam vitam subministrare, ridiculum
 A. C. 1720. plane & supervacaneum esse videtur,
 de nova concordia agere, cum Prote-
 stantes in hoc omnes conveniant. Ea-
 propter illos potius concordiam Poli-
 ticam ac fædus contra Catholicos in-
 tendisse creditum; ac luculenter de-
 monstratum, quod suæ unionis contra
 nullatenus odium ex sectarum diver-
 sitate continuatum deponere fati-
 gant, eoquod hoc etiam anno Frideri-
 cum Hassiæ Landgravium secta Calvi-
 nianum ad Sueciæ solium non rece-
 pissent, nisi is prius ejurato Calvino Lu-
 theri sectam professus, Calvinitas ab
 omnibus sacris & profanis Regni offi-
 ciis se exclusurum jurasset. Cum vero
 Calvinistæ in Palatinatu agentes con-
 tra Electorem Lutheranos tam promptè,
 tamque potenti auxilio confluisse ce-
 nerent, utramque factionem simulata
 sectæ etiam concordia magis firmate-
 nitebantur: ad illam aditum parabant
 Bipontini Calvinistæ, qui cum quo-
 dam Ecclesiæ proventus Lutheranis
 sub Gustavo Duce Bipontino religione
 Catholico eripere tentarent, tandem
 hoc anno ut fraternam, uti ajebant,
 unionem conservarent, & alibi patri-
 humanitatis obsequio a Lutheranis
 haberentur, his magnam reddituum
 partem cesserunt. Insuper Joannes
 Ture

Sæc. XVIII.
A. C. 1720.

Turetin, Joannes Hottinger, Samuel Wernfels Calvinistæ hoc anno magnam sibi spem solidæ unionis fecerant, eoque quod Wittenbergenses & Tubingani Prædicantes sese ad reconciliationem magis, quam vel unquam dociles exhiberent, & Protestantium Principum Oratores ad perficiendum hoc opus utrinque auxiliatrices manus præbere viderentur. Hanc in rem Joannes Christianus Klemm Tubinganus Theologus *de necessaria fidei unione inter Protestantes* librum edidit, & postea Christophorus Matthæus Pfaffius ibidem duos vulgavit libellos, in quorum priore agit *de necessitate unionis in fide Protestantium Ecclesiarum*, alter vero inscribatur: *Schediasma Irenicum, hoc est, necessaria Ecclesiarum Protestantium in fide consensio, ex propriis principiis Doctorum Lutheranorum, eorumque rigidiſſimorum unica demonstratione evicta*. Verum existimatæ hujus unionis media aliis Theologis secta Lutheranis nimium vaga & generalia videbantur, omnemque solidæ constantisque consensionis spem abjiciebant, nisi prius Calvinistæ ore & opere erga Lutheranos majorem præferrent moderationem, de universali Dei gratia, & Christi merito saniora crederent, nec ultra hæc dogmata in sacris literis probe

Xx 2

fun-

Sec. XVIII. fundata impugnarent, ac propterea
A. C. 1720. Lutheranos capitali odio infectari, eos-
 que ab illis locis, ubi Ecclesias habuerat,
 vi propellere cessarent. Insuper in Ra-
 tisbonensibus comitiis quindecim pro-
 ferebantur articuli, quibus sperata Pro-
 testantium unio niteretur. Propositis
 his concordiae conditionibus tentatum
 pacem minime sperandam esse, quam
 plurimi Protestantes, pene innumeros,
 quibus Europam inundabant, libellis
 demonstratum ibant. Nihilominus Pro-
 testantium Principum Oratores bien-
 nio post die vigesima octava Februarii
 inter se quoddam unionis program-
 ma confecerunt, illudque die trigesima pro-
 ma Martii privata auctoritate confirma-
 tum ad suos Principes transmiserunt,
 hujus tenoris :

„Postquam in Corpore Evangelico-
 „rum mature ponderatum est, quod
 „nonnulli pacis Ofores unionis oppo-
 „necessariæ negotium ac tentatum illius
 „effectum ob varia, eaque erronea
 „præsupposita detestandis convitiis tra-
 „duxissent, & a recta, quæ in præfati
 „Corpore Evangelicorum nunc & sensu
 „per fovebatur, intentione quam lo-
 „gissime aberrarint, variis in lucem e-
 „ditis scriptis tam acerba, nulloque
 „pacto excusanda effuderint verba, ut
 „merito eorum Authores castigandi
 atque

„atque a Republica remedium oppo- Sæc. XVIII.
 „nendum esset, eapropter ad tollenda A. C. 1720.
 „hæc præjudicia, atque ad prosperam
 „hujus adeo necessarii operis executio-
 „nem statuimus, propter infestas ejus-
 „modi oppositiones pium hoc opus nul-
 „latenus esse intermittendum, sed po-
 „tius toto conatu urgendum, hancque
 „unionem, *intactis tamen Theologorum*
 „*controversiis, & dissensionibus*, immote,
 „firmiterque stabiliendam. Dum ergo
 „omnes Evangelici Ordines sine ex-
 „ceptione unum Corpus in Imperio con-
 „stituunt, omnesque Evangelici unam
 „eandemque fidei, & morum regulam,
 „scilicet revelatum Dei Verbum, ha-
 „bent, imo & omnes Augustanam con-
 „fessionem in Imperio, ejusque legibus
 „receptam profitentur, ac propterea
 „utraque pars sub nomine Augustanæ
 „Confessioni addictorum in legibus &
 „Actis publicis veniunt, & eadem jura
 „in Ecclesiasticis & Politicis habent,
 „eademque securitate ac protectione
 „gaudent, ita etiam in communi hac
 „societate persistere, mutuam fidelita-
 „tem servare, proin ab omnibus con-
 „vitiis & disteriis aliunde per Imperii
 „leges districte prohibitis tam in scholis,
 „quam in Concionibus, Cathedris vel
 „alibi penitus abstinere intendant, si
 „vero controversias tractandi summa
 Xx 3 „foret

Sæc. XVIII. „foret necessitas, tunc juxta fundame-
 A. C. 1720. „tales Imperii leges præcipue Spiren-
 „sem recessum de Anno 1542. §. 41.
 „thesis & Antithesis debita moderatione
 „agitetur, & pristina doctrinæ opposi-
 „tio hinc inde mutuo in Christiana Chri-
 „ritate exponatur; nec ullum jurame-
 „tum fors præstitum, aut aliud quic-
 „quam contra hanc nostram dispositio-
 „nem & sinceræ nostræ mentis acco-
 „gressus finem, qui externam unionem
 „respicit, valeat: multo minus vero Lu-
 „therani & Calvinistæ se invicem in-
 „festo sectariorum nomine traducant,
 „sed Evangelicos vel Augustinæ Con-
 „fessionis addictos se nominent; si vero
 „ut una pars sese ab alia nominetur
 „distinguat, necessitas deposcit, ut
 „Evangelicorum, & Evangelico-Rei-
 „matorum nomina usurpentur, cuiuslibet
 „pars alteri omnia fausta precetur, &
 „quantum cujuslibet Status & Ordinis
 „permittunt leges, atque Ecclesiasticæ
 „Constitutiones quibus nullatenus detra-
 „gere, multo minus legitimis consuetu-
 „dinibus hucusque observatis: cunctis
 „que, quæ Instrumento pacis non ab-
 „versantur, præjudicare, sed utrique
 „parti tam privatorum, quam Eccle-
 „siarum jura, redditus, Scholas, Uni-
 „versitates, Ritus, jura, possessiones
 „&c. intacta factaque servare intendi-
 „mus

„mus, re ipsa mutua fides servetur, sese
 „adjuvent, nec privatis commodis in-
 „serviant, aut quovis pacto hanc so-
 „cietatem disrumpant, vel disrumpi
 „sinant, sed suorum conservationem
 „modo Imperii legibus conformi tuean-
 „tur. Cum autem duntaxat exter-
 „num commune bonum hac dispositione
 „intendatur, proin ea non ad alios quam
 „supremos territoriales Dominos spectet,
 „hinc Augustanæ Confessioni addicti
 „Electores, & Status scripta, quæ
 „non nisi ad mutuas Evangelicorum dis-
 „fensiones & injurias tendunt, tanquam
 „fundamentalibus Imperii legibus pro-
 „hibita, seditiosa, contumeliosa scripta
 „utrinque damnent, & severissimis e-
 „dictis ubique, præcipue, si sub ficto
 „vel nullo addito nomine prodirent,
 „supprimi, publice comburi, Auctores,
 „typographos, omnesque ad ejusmodi
 „scripta quovis modo cooperantes ad
 „aliorum terrorem severe castigari cu-
 „rent, nec permittant, ut contra hanc
 „pacis negotiationem solemniter con-
 „firmatam ore vel calamo dicta e-
 „vomantur, sed semper pacis studio-
 „sos, doctos, moderatos ac prudentes
 „Viros ad publica officia promoveant,
 „turbidisque, atque inquietis præpo-
 „nant &c. „

Sæc. XVIII.

A. C. 1720.

Sæc. XVIII.

A. C. 1720.

Ex his vero luculenter patuit, quod decumanus hic fabricatæ unionis labor nullatenus controversæ doctrinæ conciliationem (utpote quæ sine infallibilis Judicis decisione nunquam sperari potest) respexerit, sed præclari huiusmodi concordie Architecti unice eo collimavit, ut relicta unicuique parti sua dogmatuendi libertate, amicitie nexus, tolerancia civilis, & tranquillitas publica Lutheranos inter & Calvinistas stabileretur. Verum huic Politicæ unioni, quamvis illam Georgius Guilielmus Marchio Brandenburgicus approbavit, tam Saxonie Principes quam Prædicantes Dresdenses, necnon Theologi Calvinistæ sese acriter opponebant, eoque in hoc scripto damna, quæ Lutheris intulissent (*), nimis aperte detecta, authenticisque documentis comprobata legerentur: potissimum vero, ob quam hucusque incassum tam Calvinistæ quam Lutherani in concilianda sua secta laborarunt, causam detexit Andreas Rivetus Calvinianus Præco, dum asserit: *vitiosa concordia est, ad quam non Lutherani invitant, qui hoc tempore non ingerunt non vocati, non aliqua ad illam suscipiendum facultate a dissidentibus parte*

(*) Vide Alphabetum Calvinianum Anno 1712. editum.

bus donati, præsertim ab iis, sine quo- Sæc. XVIII.
rum nutu & consensu quæcunque vel offe- A. C. 1720.
runt, vel promittunt, irrita esse, necesse
est. Proinde quæcunque aut molientur,
aut gerent, semper improbari poterunt ab
ea potestate, cui sunt subjecti. En! quam
misera sit Protestantici sistematis con-
ditio in fidei controversiis. Aliam
causam ab ipso Calvinianæ inhumani-
tatis, perfidiæ, & ambitionis vitio pe-
titam affert Hulsemannus secta Luthe-
ranus Præfat. Apol. p. 60. & 61. his
verbis: Ratio status in causa est, quod
tametsi a primis status (Hollandici) in-
cunabulis cum Augustanæ Confessionis sociis,
& seorsim cum civitate Woerdana contra-
ctum fuerit, sub pari, & per omnia actuali
potestate, atque immunitate exercitii utrius-
que Religionis Augustanæ & reformatæ,
haud ita pridem ista conventio (a Calvi-
nistis) irrita, Confessionis Augustanæ
exercitium ad meram, eamque precariam,
totaque die revocandam tolerantiam per uni-
versam Bataviam redactum est, Tempora
item & Oratoria publica nulla immunitate
fruuntur (quo Judæorum tamen & Ana-
baptistarum conventicula gaudent) sed in
tabulis publicis loco & conditioni privata-
rum ædium sub Caii, & Saii nominibus
consignata leguntur, realibus & persona-
libus oneribus quotidie gravantur, neque
ære ad tripli excessum Magistratibus oblato,

Sæc. XVIII. *redemptio istius servitutis potuit impetrari, A. C. 1720. Ne videlicet in libertatem se unquam vindicent dissidentes; neque ad præscriptionis beneficium provocare aliquando possint Oratoria Martinistarum (Martino-Lutheranorum) sed pro arbitrio superiorum rejectionem ac proscriptionem in singulos metuere habeant &c.*

§. LIV.

Protestantium motus contra Catholicos & Palatinum S. R. Electorem.

*Gottfrid.
Hist. Cont.
Chron. l. 17.
pag. 767.
Pfälzische
Kirchen = Hi-
storie. c. 14.
§. 45. &
seqq.
Hist. grav.
Relig. part.
II. c. 1. & 4.
§ 38. &
seqq.*

Quamvis Calvinistæ cum Lutheranis in præcipuo suæ sectæ articulis convenire constanter recusarent, ut tamen viribus contra Catholicos agere decrevere, hancque in rem viria, quibus Calvinianæ sectæ exercitium præcipue in Palatinatu labefactum obtendebant, Religionis gravamina excogitarunt, de quorum abolitione in comitiis Ratisbonensibus inter Protestantium Principum Oratores non modo de Corpore ad Corpus, sed in Aula Cæsarea importunius actum est. Infuper etiam Batavi cum ceteris Germanis Calvinistis conspirantes Spinæ Oratorum die duodecima Januarii injunxere, ut rursus Palatinum Electorem ad abolenda hæc gravamina, & Calvinistas pro-